

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
аспіранта кафедри стоматології дитячого віку

Буковинського державного медичного університету

Ратушняка Андрія Івановича

на тему **«Обґрунтування методів профілактики карієсу зубів і хронічного
катарального гінгівіту в дітей з урахуванням регіональних чинників»**,

що подається для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань

22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія

Витяг

із протоколу спільного засідання наукової комісії та кафедр стоматології дитячого віку; хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії; терапевтичної стоматології; ортопедичної стоматології Буковинського державного медичного університету від 15.06.2026 року.

Присутні:

Проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків, д-р мед. наук, професор Годованець О.І. (голова засідання); д-р мед. наук, професор Бамбуляк А.В.; д-р мед. наук, професор Батіг В.М.; д-р мед. наук, професор Беліков О.Б.; д-р мед. наук, професор Білоокий В.В.; д-р мед. наук, професор Дмитренко Р.Р.; д-р мед. наук, професор Кузняк Н.Б.; д-р мед. наук, професор Кметь О.Г.; канд. мед. наук, доцент Кіцак Т.С.; канд. мед. наук, доцент Ватаманюк Н.В.; канд. мед. наук, доцент Гавалешко В.П.; канд. мед. наук, доцент Дроник І.І.; канд. мед. наук, доцент Котельбан А.В.; канд. мед. наук, доцент Мандзюк Т.Б.; канд. мед. наук, доцент Митченко М.П.; канд. мед. наук, доцент Митченко О.В.; канд. мед. наук, доцент Рожко В.І.; канд. мед. наук, доцент Рошук О.І.; канд. мед. наук, доцент Сем'янів І.О.; канд. мед. наук Караван Я.Р.; д-р філософії Басіста А.С.; д-р філософії Батіг І.В.; д-р філософії Гринкевич Л.Г., д-р філософії Кіюн І.Д.; д-р філософії Кільмухаметова Ю.Х.; д-р філософії Муринюк Т.І.; д-р філософії Романюк Д.Г.; д-р філософії Сорохан М.М.; асистент Гальчук К.Л.; асистент Хомишин О.Т.; асистент Чорна А.І.; аспірант Кузик І.М.; аспірант Бондар І.Ю.; аспірант Кузняк Б.В.; аспірант Скакун Л.М.; д-р філософії Репчук Ю.В. (секретар засідання).

У засіданні брали участь 36 осіб, із них 8 докторів медичних наук, 13 кандидатів медичних наук та 8 докторів філософії.

Порядок денний:

Публічна презентація наукових результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 221 «Стоматологія» аспіранта кафедри стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного університету Ратушняка Андрія Івановича на тему «Обґрунтування методів профілактики карієсу зубів і хронічного катарального гінгівіту в дітей з

урахуванням регіональних чинників». Тема дисертації затверджена на Вченій раді Буковинського державного медичного університету 27 жовтня 2022 року (протокол № 5).

Науковий керівник: канд. мед. наук, доцент закладу вищої освіти кафедри стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного університету Котельбан Анастасія Василівна.

Рецензенти: д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології Буковинського державного медичного університету Батіг Віктор Маркиянович; канд. мед. наук, доцент, завідувач кафедри ортопедичної стоматології Буковинського державного медичного університету Рошук Олександра Ігорівна.

Слухали: доповідь аспіранта Ратушняка Андрія Івановича, який виклав основні положення дисертації.

Запитання задавали: д-р мед. наук, професор Батіг В.М.; канд. мед. наук, доцент Рошук О.І.; д-р мед. наук, професор Кузняк Н.Б.; д-р мед. наук, професор Беліков О.Б.; д-р мед. наук, професор Бамбуляк А.В.; д-р мед. наук, професор Кметь О.Г.; канд. мед. н., доцент Сем'янів І.О., канд. мед. наук, доцент Дроник І.І.; канд. мед. наук, доцент Ватаманюк Н.В.; д-р філософії Кільмухаметова Ю.Х.

В обговоренні роботи взяли участь: д-р мед. наук, професор Батіг В.М.; канд. мед. наук, доцент Рошук О.І.; д-р мед. наук, професор Кузняк Н.Б.; д-р мед. наук, професор Беліков О.Б.; д-р мед. наук, професор Бамбуляк А.В.; канд. мед. наук, доцент Кіцак Т.С.; канд. мед. наук, доцент Вітковський О.О.; канд. мед. наук, доцент Ватаманюк Н.В., д-р мед. наук, професор Годованець О.І.

Актуальність теми дисертації. Стоматологічна патологія у дітей залишається однією з найпоширеніших проблем дитячої стоматології, при цьому значна поширеність карієсу та захворювань тканин пародонта зберігається як в Україні, так і в різних регіонах світу. Особливої уваги потребує шкільний вік, коли відбувається активне формування постійного прикусу та закладаються основи майбутнього стоматологічного здоров'я.

У цей період процеси мінералізації твердих тканин зубів перебувають під впливом комплексу екзогенних і ендогенних чинників, серед яких провідну роль відіграє мінеральний склад питної води, рівень макро- і мікроелементного забезпечення, стан місцевого імунітету та мікробіоценозу порожнини рота. Водночас вікова перебудова адаптаційно-захисних механізмів у дітей визначає особливу чутливість твердих тканин зубів до дії карієсогенних факторів.

У зв'язку з цим вивчення регіональних особливостей формування стоматологічної патології у дітей із урахуванням екологічних, біохімічних та імунологічних чинників, а також розробка патогенетично обґрунтованих профілактичних підходів є актуальним і перспективним напрямом наукових досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є фрагментом комплексної НДР кафедри стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного університету «Розробка методів профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей з урахуванням чинників ризику їх розвитку» (ДР № 0121U110122). Здобувач є безпосереднім співвиконавцем розділів зазначеної теми.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням здобувача. Здобувачем визначено напрям дослідження, сформульовано мету та завдання, здійснено інформаційно-патентний пошук і системний аналіз наукової літератури за темою роботи.

Усі клінічні обстеження виконано здобувачем самостійно, з належним документуванням у первинній медичній документації. Самостійно проведено статистичну обробку даних, їх узагальнення, інтерпретацію та виклад результатів у всіх розділах дисертації.

Постановка наукової проблеми, формулювання дослідницької ідеї та висновків здійснювалися здобувачем у тісній співпраці з науковим керівником.

Підготовка наукових публікацій виконувалася здобувачем як самостійно, так і у співавторстві; у зазначених роботах здобувачу належить провідний фактичний матеріал та основний творчий внесок. Результати співавторів у дисертації не використовувалися.

Біохімічні та імунологічні дослідження виконано на базі Навчально-наукової лабораторії Буковинського державного медичного університету, хіміко-аналітичні дослідження проб води – на базі НДУ «Український науковий центр екології моря».

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Усі положення, висновки і рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані, достовірні, логічно впливають із результатів клінічних, діагностичних і статистичних методів дослідження, отримані на достатньому фактичному матеріалі.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження було обстежено 210 дітей віком 12 і 15 років у 13 школах усіх адміністративних районах області. Вони утворили I (n=115) та II (n=95) групи спостереження відповідно.

Методи дослідження, що застосовані в роботі, сучасні, інформативні, відповідають поставленій меті. Наведений у роботі ілюстративний матеріал достатньо повно відображає результати дослідження. Достовірність отриманих результатів підтверджується даними статистичної обробки.

Комісією з перевірки первинної документації у складі: д-р мед. наук, проф. Ілащук Т.О. (голова комісії); д-р мед. наук, проф. Бамбуляк А.В.; д-р мед. наук, проф. Проняєв Д.В.; канд. мед. наук, доц. Дікал М.В.; д-р філософії Басіста А.С. проведено перевірку первинної документації дисертації Ратушняка

А.І. (протокол N 20 від 06.05.2026 р.), за результатами якої дійшли висновку, що одержані результати дослідження є достовірними та повністю відповідають сутності виконаної дисертаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. У дисертаційній роботі вперше в умовах регіональної специфіки Чернівецької області розроблено та науково обґрунтовано кореляційно-патогенетичну модель формування стоматологічної патології у школярів віком 12 та 15 років, яка інтегрує клінічні, імунологічні, біохімічні, екологічні чинники та дозволяє оцінювати їх як взаємопов'язану систему.

Встановлено, що мінеральний склад питної води є ключовим чинником, що має статистично значущі зв'язки з клінічними показниками стоматологічної патології. Зокрема, виявлено виражені зворотні кореляції між вмістом фтору та індексами «КПВ» ($r=-0,74$; $p<0,05$) і РМА ($r=-0,78$; $p<0,05$).

Дисбаланс мінерального складу питної води детермінує зниження мінералізуючого потенціалу ротової рідини, яке тісно асоціюється з інтенсивністю карієсу ($r=0,70$; $p<0,05$), станом тканин пародонта ($r=0,74$; $p<0,05$) та гігієнічними індексами ($r=0,60-0,74$; $p<0,05$), виступаючи ключовою ланкою патогенезу.

Підтверджено прогностичну цінність гігієнічного статусу як маркера уражень твердих тканин зубів і тканин пародонта в умовах мінерального дисбалансу.

Встановлено, що зниження показників місцевого неспецифічного імунітету (sIgA, лізоциму) асоціюється зі зростанням інтенсивності стоматологічної патології, зокрема з індексами «КПВ» ($r=-0,62$ та $r=-0,58$; $p<0,05$) і РМА ($r=-0,75$ та $r=-0,73$; $p<0,05$), що свідчить про формування локальної імунної недостатності.

Показано, що підвищення активності β -глюкуронідази корелює з погіршенням клінічних показників стану тканин пародонта та є інформативним маркером деструктивних процесів у них.

Узагальнено, що стоматологічна патологія у школярів формується внаслідок взаємодії екзогенних, ендогенних і локальних чинників, які функціонують як інтегрована багаторівнева система.

На підставі отриманих даних науково обґрунтовано та розроблено регіонально-адаптований лікувально-профілактичний підхід, спрямований на корекцію виявлених порушень мінерального гомеостазу, мікробіоценозу та резистентності твердих тканин зубів, ефективність якого підтверджена позитивною динамікою клінічних і параклінічних показників.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Встановлені особливості поширеності та інтенсивності стоматологічної патології у школярів Чернівецької області дозволяють об'єктивізувати стан проблеми в регіоні та є науковим підґрунтям для розробки регіонально адатованих профілактичних і лікувальних заходів.

Комплексний аналіз екзогенних, ендогенних і локальних чинників ризику формування стоматологічних захворювань обґрунтовує підходи до ранньої діагностики та визначає пріоритетні напрями патогенетично спрямованої профілактики.

Запропоновано доповнення стандартних клінічних критеріїв оцінки карієсогенної ситуації визначенням показників мінерального складу питної води, мінералізуючого потенціалу ротової рідини та стану місцевого імунітету, що підвищує точність прогнозування перебігу стоматологічної патології.

Обґрунтовано необхідність урахування регіональних гідрохімічних особливостей при плануванні профілактичних заходів, зокрема щодо корекції порушень мінерального гомеостазу та підвищення резистентності твердих тканин зубів.

Розроблено та впроваджено у практику закладів охорони здоров'я регіонально-адаптований лікувально-профілактичний комплекс, спрямований на корекцію мінерального обміну, нормалізацію мікробіоценозу ротової порожнини та підвищення неспецифічної резистентності, ефективність якого підтверджена зниженням інтенсивності карієсу та захворювань тканин пародонта.

Впровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджені в клінічну практику Центру стоматології Університетської клініки Івано-Франківського національного медичного університету, стоматологічного відділу Університетської клініки Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Навчально-лікувального центру «Університетська клініка» Буковинського державного медичного університету, КНП «Чернівецька міська дитяча клінічна лікарня», КНП «Путильська багатoproфільна лікарня» Путильської селищної ради, КНП «Вижницька міська лікарня» Вижницької міської ради, КНП «Хотинська багатoproфільна лікарня» Хотинської міської ради, КНП «Сокирянська лікарня» Сокирянської міської ради Чернівецької області та КНП «Заліщицька центральна міська лікарня» Заліщицької міської ради Тернопільської області.

Теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи впроваджені в навчальний процес на кафедрі стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного університету; кафедрі дитячої стоматології Івано-Франківського національного медичного університету; кафедрі дитячої стоматології Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, кафедрі стоматології дитячого віку Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького; кафедрі стоматології дитячого віку Ужгородського національного університету, кафедрі дитячої терапевтичної стоматології Полтавського державного медичного університету, кафедрі стоматології ДЗ «Луганський державний медичний університет».

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження були апробовані на наукових форумах міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівнів.

Результати дослідження доповідалися на XXXIII Міжнародному конгресі «By promoting excellence we prepare the future» (28.02-04.03.2023, Ясси, Румунія); науково-практичній конференції з міжнародною участю «Бабенківські читання» (2023, Івано-Франківськ); міжнародній науково-практичній конференції «Current affairs in pediatric dentistry – pediatric dentistry yesterday, today, tomorrow» (29-30.03.2024, Кишинів, Республіка Молдова); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Профілактика – запорука стоматологічного здоров'я нації» (2024, Полтава); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Досягнення та перспективи розвитку медицини та фармації. Погляд молодих вчених» (06-07.11.2024, Чернівці); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Сучасні аспекти діагностики, лікування і профілактики стоматологічних хвороб у дітей та підлітків» (2025, Полтава); а також на щорічних підсумкових науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Буковинського державного медичного університету (2026, Чернівці).

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць, серед них 3 статті в наукових фахових виданнях, які входять до наукометричної бази Scopus, 7 тез доповідей у матеріалах з'їздів, конгресів та конференцій в Україні та за кордоном.

Результати дисертаційної роботи повністю висвітлені в опублікованих працях, які за змістом відповідають їй і в сукупності дозволяють отримати цілісне враження про виконану роботу. Особистий внесок здобувача в працях, які опубліковані зі співавторами, є визначальним.

Список праць, у яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Котельбан АВ, Ратушняк АІ. Пародонтологічний статус дітей Буковини. Вісник стоматології. 2022;120(3):104–108. <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2022-45-3.17> **(Фахове видання України, яке індексується БД Scopus, Q4)** *(Аспірант Ратушняк А.І. проводив огляд дітей та статистичний аналіз даних, підготовку статті до друку. Співавтор проводила огляд дітей, аналіз та узагальнення отриманих даних, написання статті).*

2. Годованець ОІ, Котельбан АВ, Митченко МП, Ратушняк АІ, Митченко ОВ. Лабораторна оцінка ефективності застосування розробленого комплексу профілактики карієсу зубів у дітей Буковини. Вісник стоматології. 2025;1(130):131-135. <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2025-55-1.19> **(Фахове видання України, яке індексується БД Scopus, Q4)** *(Аспірант Ратушняк А.І. провів обстеження та профілактику карієсу дітям. Співавтори: професор Годованець О.І. надала консультативну допомогу, доцент Котельбан А.В. провела*

збір та підготовку зразків до дослідження, аналіз та статистичну обробку даних, написання статті, доцент Митченко М.П. провела аналіз літературних джерел, доцент Митченко О.В. оформив статтю за вимогами журналу).

3. Годованець ОІ, Котельбан АВ, Митченко МП, **Ратушняк АІ**, Митченко ОВ. Есенціальний склад питних вод Чернівецької області та його вплив на стоматологічне здоров'я дітей. Одеський медичний журнал. 2025;5(196):16-19. <https://doi.org/10.32782/2226-2008-2025-5-2> (**Фахове видання України, яке індексується БД Scopus, Q4**) (Аспірант Ратушняк А.І. провів відбір матеріалу, підготовку зразків до дослідження, аналіз та статистичну обробку даних. Співавтори: професор Годованець О.І. надала консультативну допомогу, доцент Котельбан А.В. проводила аналіз та статистичну обробку даних, узагальнення та написання статті, доцент Митченко М.П. провела аналіз літературних джерел, доцент Митченко О.В. оформив статтю за вимогами журналу).

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Kotelban A, **Ratushniak A**, Kuzniak B. Characteristics of the course of main dental diseases in children depending on the water catchment basins of the rivers of Bukovyna region. В: Матеріали XXXIII Міжнародного конгресу «By promoting excellence we prepare the future». 2023; м. Ясси, Румунія. Ясський університет «Аполлонія»; 2023. С. 343. (Аспірант проводив відбір та огляд дітей, аналіз та статистичну обробку даних. Співавтори допомагали проводити огляд дітей, написання тез, оформляли публікацію згідно вимог).

5. Годованець ОІ, Котельбан АВ, **Ратушняк АІ**, Митченко МП. Мікроелементне забезпечення організму дітей Буковини та його вплив на стоматологічне здоров'я. В: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Бабенківські читання» присвяченої пам'яті академіка ГО Бабенка. 2023. Івано-Франківськ. 2023. С.27. (Аспірант Ратушняк А.І. провів аналіз літературних джерел, відбір матеріалу для дослідження. Співавтори: професор Годованець О.І. надала консультативну допомогу, доцент Котельбан А.В. проводила відбір та обстеження хворих, підготовку зразків до дослідження, аналіз та статистичну обробку даних, написання тез, доцент Митченко М.П. оформила тезу відповідно до вимог).

6. Котельбан АВ, **Ратушняк АІ**, Кузняк БВ. Есенціальний склад питних вод Чернівецької області та його вплив на стоматологічне здоров'я дітей. В: Матеріали III Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Розвиток кращих практик в підготовці докторів філософії». Івано-Франківськ. 2024. С. 51. (Аспірант Ратушняк АІ. проводив огляд дітей, написання та підготовку тез до друку, доцент Котельбан А.В. проводила відбір та обстеження хворих, аналіз та статистичну обробку даних, аспірант Кузняк Б.В. проводив огляд літератури та збір матеріалу для дослідження).

7. Котельбан АВ, **Ратушняк АІ**. Суб'єктивна оцінка карієсогенних чинників у дітей Буковини. В: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної

конференції з міжнародною участю «Досягнення та перспективи розвитку медицини та фармації. Погляд молодих вчених». BYMS 2024. С. 22. (*Аспірант Ратушняк АІ. проводив огляд дітей, написання та підготовка тез до друку, доцент Котельбан А.В. проводила відбір та огляд дітей, аналіз та статистичну обробку даних*).

8. Kotelban AV, **Ratushniak AI**. Subjective assessment of cariesogenic factors in children of Bukovyna region. В: Матеріали наук.-практ. конф. з всеукраїнською участ. Актуальні питання сучасної стоматології та медицини; 2025 Вер 03; Одеса. Одеса; 2025, с. 30. (*Аспірант Ратушняк АІ. проводив огляд дітей, написання та підготовка тез до друку, доцент Котельбан А.В. надала консультативну допомогу*)

9. Ratushniak AI. Dental caries in children: clinical and social aspects. В: Матеріали 106-ї підсумкової наук.-практ. конф. з міжнар. участю професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету; 2025 Лют 03, 05, 10; Чернівці. Чернівці: Медуніверситет; 2025, с. 320.

10. **Ratushniak A.I.** Physical and chemical properties of oral fluid in children with different dental status. В: Матеріали 107-а підсумкової науково-практичної конференції з міжнародною участю професорсько-викладацького колективу Буковинського державного медичного університету; 2026 лют 02, 04, 09; Чернівці. Чернівці; 2026. С.295.

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи. На етапі планування дисертаційного дослідження Комісією з питань біомедичної етики Буковинського державного медичного університету проведено біоетичну експертизу щодо дотримання морально-правових правил проведення медичних наукових досліджень за участі людини, схвалено формуляр інформованої згоди (протокол №1 від 15.09.2022 р.). При виконанні роботи автор керувався принципами біомедичної етики щодо проведення наукових медичних досліджень за участі людини з дотриманням основних положень ОСР (1996 р.), Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину (від 04.04.1997 р.), Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участі людини (1964-2013 рр.), наказу МОЗ України № 690 від 23.09.2009 р., про що свідчить висновок Комісії з питань біомедичної етики Буковинського державного медичного університету, зроблений на підставі аналізу рукопису дисертації та заповнених інформованих згод пацієнтів (протокол №7 від 16.04.2026 р.).

Відомості щодо відсутності/наявності порушень академічної доброчесності Комісією Буковинського державного медичного університету (голова комісії, д-р мед. наук, професор Булик Р.Є.) проведено первинну експертизу на наявність плагіату та порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі Ратушняка Андрія Івановича на тему «Обґрунтування методів профілактики карієсу зубів і хронічного катарального гінгівіту в дітей з

урахуванням регіональних чинників». Перевірка засвідчила унікальність (оригінальність) текстових даних у поданій роботі (95,53%), що дозволяє стверджувати про відсутність порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі в контексті літературних посилань щодо інших публікацій та інтернет-ресурсів (довідка № 193/к).

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Ратушняка Андрія Івановича на тему «Обґрунтування методів профілактики карієсу зубів і хронічного катарального гінгівіту в дітей з урахуванням регіональних чинників» є завершеною, особисто виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій містяться нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, що розв'язують конкретне науково-практичне завдання в стоматології, а саме підвищення ефективності надання стоматологічної допомоги дітям шляхом розробки методів профілактики основних стоматологічних захворювань на основі вивчення регіональних особливостей їх розвитку.

Висновок. Дисертаційна робота Ратушняка Андрія Івановича на тему «Обґрунтування методів профілактики карієсу зубів і хронічного катарального гінгівіту в дітей з урахуванням регіональних чинників» повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і може бути рекомендована до офіційного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 221 Стоматологія (галузь знань – 22 Охорона здоров'я).

Голосували: «за» – 36 присутніх, «проти» – 0, «утримались» – 0.

Голова засідання:
проректор закладу вищої освіти з
науково-педагогічної роботи та міжнародних
зв'язків Буковинського державного
медичного університету
доктор медичних наук, професор

Оксана ГОДОВАНЕЦЬ